

Ten geleide

Geleefd geloof.

Religie in de Brabantse steden van de late middeleeuwen tot de twintigste eeuw

Des religions vécues.

L'expérience religieuse dans les villes brabançonnnes du bas Moyen Âge au 20e siècle

Op 13 en 14 oktober 2023 vond aan de Universiteit Antwerpen het XX^{ste} Colloquium 'De Brabantse Stad' plaats, georganiseerd door het bestuur van de Belgisch-Nederlandse Stichting Colloquium 'De Brabantse Stad'. Zij organiseert deze internationale bijeenkomst om de drie jaar. Sprekers uit Nederland en de Frans- en Nederlandstalige delen van België belichten steeds aspecten van de geschiedenis van de steden en van het stedelijke leven in het oude hertogdom Brabant. Het Colloquium wordt afwisselend georganiseerd in de provincies Antwerpen, Vlaams-Brabant, Waals-Brabant, Noord-Brabant en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In 2026 zal het plaatsvinden in 's-Hertogenbosch met als thema 'Het stadsverleden als inspiratiebron en grabbelton. Stedelijke identiteit en verbeelding in historisch perspectief'.

Afgelopen jaar was het de beurt aan Antwerpen, waar voorzitter prof. dr. Guido Marnef het voortouw nam, mede met het oog op zijn emeritaat met ingang van oktober 2024. Hij doet al jarenlang onderzoek naar katholieke en protestantse hervormingsbewegingen in de zestiende- en zeventiende-eeuwse Nederlanden, over de Nederlandse Opstand en naar het culturele leven in de steden in de Nederlanden, met bijzondere aandacht voor culturele actoren als het onderwijs, de drukpers en rederijderskamers. Zeven van de tien in 2023 gehouden lezingen worden gepresenteerd in dit 41ste deel van het *Noordbrabants Historisch Jaarboek*. De openingslezing door Anne-Laure Van Bruaene over veldpreken en de Reformatie in de Nederlanden en de voordrachten van Kristien Suenens (over materiële cultuur in negentiende-eeuwse Brabantse zusterkloosters) en Hajar Oulad ben Taïb (over de religieuze identiteit van Marokkaanse migranten in Brussel) konden helaas niet worden opgenomen. Alle bijdragen zijn voorzien van een Frans- en Nederlandstalige samenvatting en van een *summary* in het Engels.

Kerk en religie namen in de steden van het Ancien Régime een belangrijke plaats in en ook in de negentiende en twintigste eeuw was hun rol nog lang niet uitgespeeld. De wijze waarop kerk en religie bestudeerd worden en de onderzoeksthema's die aan bod komen, zijn de laatste decennia sterk veranderd. Daar waar vroeger de nadruk vaak lag op de kerkelijke instituties, is het perspectief nu sterk verruimd. Het religieuze leven wordt nadrukkelijk ook van onderuit bestudeerd met aandacht voor de dynamiek en de *agency* van individuen en groepen in de stedelijke samenleving. Zij wisten zich de geloofsvoorstellingen die voorgehouden werden door de officiële, institutionele kerk, vaak op een creatieve manier toe te eigenen. Dat perspectief kreeg ook een verlengstuk in de wijze waarop religie zich uitte in de grote actoren van het culturele leven en in de materiële cultuur. Ten slotte is er ook een toenemende belangstelling voor de positie van religieuze minderheden in de stedelijke samenleving. Deze perspectiefverschuivingen stonden centraal tijdens het Colloquium. Aan bod kwamen de ontwikkelingen van de late middeleeuwen tot de twintigste eeuw in steden in alle regio's van het oude hertogdom Brabant.

Het XX^{ste} Colloquium en deze uitgave kwamen tot stand in samenwerking met en dankzij de steun van de Raad Dienstverlening van de Universiteit Antwerpen, het Departement Geschiedenis en het Onderzoekscentrum Ruusbroecgenootschap van de Universiteit Antwerpen, en de Stad Antwerpen. Opnieuw kunnen we de bijdragen aan dit jaarboek in *open access* aanbieden via Open Press TiU. Mede met het oog hierop passen we vanaf dit jaarboek de beoordeling van de artikelen aan: voortaan worden potentiële artikelen onderworpen aan *peer review* door de redactie en een externe beoordelaar. Zie voor de procedure pagina 6 van dit jaarboek.

Namens de redactie en het bestuur van de Stichting Colloquium 'De Brabantse Stad',

Prof. dr. Arnoud-Jan Bijsterveld en prof. dr. Guido Marnef